

EDITORIAL

Dones, llengua i transformació social

Un dels eixos vertebradors del projecte de Casa Orlandai és la transformació social, que d'entrada pot semblar ambiciós i poc abastable, massa pretensions; però tanmateix la transformació és una labor feta amb el dia a dia, movent peces d'un engranatge heretat i a vegades no qüestionat. Una d'aquestes peces que hem heretat és la llengua i és sobre ella com a mirall que reflecteix la societat que l'utilitza, que hem reflexionat. La primera reflexió que se'n fa palesa, és la inèrcia amb què moltes vegades ens expressem seguint les fórmules tradicionals fent servir el masculí genèric, que es considera universal i que se suposa que porta implícit el femení. Aquesta asimetria entre el masculí i el femení, invisibi-

litza automàticament les dones i les fa fora del discurs. Aquesta inèrcia és fruit d'unes estructures culturals, econòmiques, socials i de poder de la societat on vivim, una societat que encara prioritza l'androcentrisme i que reproduïx pràctiques sexistes. Sabem que aquesta reflexió imprescindible entorn de l'ús androcèntric i sexista de la llengua, és una qüestió que ha despertat opinions diverses, però també sabem que totes aquestes pràctiques lingüístiques discriminatòries poden ser modificades i consegüentment eradicades.

El canvi és possible, perquè la llengua és una construcció humana i com a tal, susceptible de ser modificada de forma conscient i que cal fer un esforç en comú per adaptar

el llenguatge a les noves necessitats de la societat i abandonar definitivament qualsevol ús discriminatori, ja sigui sexista o androcèntric.

Avui les dones no són vistes ni valorades de la mateixa manera que fa uns quants anys; hi ha hagut una evolució cap a uns comportaments més justos i igualitaris, però tanmateix sabem que no massa lluny, ni en el temps ni en l'espai, aquestes paraules encara són vigents: "Si hi hagués el costum d'enviar les nenes petites a l'escola i d'ensenyar-les metòdicament com es fa amb els nens, aprendrien i comprendrien les dificultats de totes les arts i de totes les ciències tan bé com ells." Christine de Pizan, *Le livre de la Cité des Dames* (1405)

Sis segles han passat des que aquestes paraules van ser escrites i si encara ens sonen tan familiars és perquè creences, valors, prejudicis i estereotips pesen més que el respecte i el reconeixement del que les dones aporten i han aportat a la societat. Que el saber i el fer de les dones no hagi estat descrit, no vol dir que no hagi existit, si no que no és cap altra cosa que un senyal de la presència generalitzada de sexismes en la nostra cultura.

És ben cert que la llengua ha de ser respectuosa i alhora precisa, però també cal tenir en compte que la funció bàsica del llenguatge és la comunicació. Cal trobar doncs, l'equilibri entre la gramàtica i els principis de claredat i precisió, i una expressió

CRÈDITS

Redacció:

Ester Bonet, Daniel Clavera, Jesús Mestre, Marcel Oliveres

Disseny i maquetació:

Roc Albalat i Marcel Pie Barba

© d'aquesta edició:

ASSOCIACIÓ CULTURAL CASA ORLANDAI
c/ Jaume Piquet 23
08017 BARCELONA
tel. 93 252 42 62
FAX: 93 280 21 28
correu e: casaorlandai@gmail.com
web: www.casaorlandai.org

Impressió:

Fundació Tam Tam

Entitats sòcies i/o impulsores:

AAAO (Associació d'Amics i Amigues d'Orlandai) / ACAF@l / Ass. Catalana Dansa Lliure / Ass. GRUPS / Ass. Nens del Món / Club d'Amics de l'Scrabble en Català / Barcelona Women's Network / Club de Patchwork / Col·lectiu d'Artistes Visuals +d3 / Col·lectiu de Dones en l'Església / Coral Adèlia / Coral Corallerna / Coral Sagnier / Coral Sarrià / Design for the world / Drac de Sarrià / Escola de Pares / Esplai Movi de Sarrià / Fundació privada Centre d'Higiene Mental Les Corts / Grup de criança / IWCB (International Women's Club of Barcelona) / Lobby europeu de Dones. Plataforma Catalana de suport / Plataforma del Gel / Plataforma d'entitats solidàries / Toatmasters International

Entitats col·laboradores:

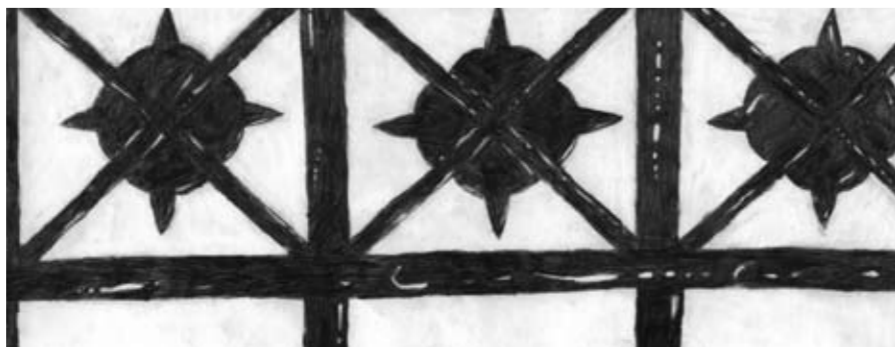
L'Antàrtida / Traç / Vàrium / Esberla

La revista Orlandai no es farà responsable de cap dels continguts. En el cas que no hi càpiquen tots els articles que es reben, la revista es reserva el dret de publicar els que es considerin oportuns.

DETALLS

Detall d'un dibuix de la reixa de Casa Orlandai, al carrer Jaume Piquet, fet per Clau-dia Sucarrats. A la coberta, fotografia de la mateixa reixa d'Eugeni Aguiló.

RODOREDA

Retrat de Mercè Rodoreda, dels volts de 1948. (Arxiu de Fundació Mercè Rodoreda de l'Institut d'Estudis Catalans)

de Cassoles, quan només feia quinze anys que el barri havia deixat de ser un municipi independent de Barcelona. Mercè Ibarz ens ho explica en la seva biografia de Rodoreda: «La casa de Sant Gervasi era petita i encabida entre la dels veïns, a banda i banda. "Jardinets amb gabietes d'ocellets", en descripció del poeta Josep Carner que a Mercè agradava de repetir. L'habitatge respirava pel jardí, on l'avi ensenyava a la néta els secrets de la vida vegetal. Torre i jardí van desaparèixer a meitat dels anys seixanta, per fer-hi pisos. En la memòria ha quedat la casa original com el contenidor d'un ambient enrarit. (...) En aquesta torre d'un carrer petit, aleshores carrer de Sant Antoni [actualment, carrer de Manuel Angelon], va néixer, es va criar i va començar a escriure Mercè Rodoreda. No en va sortir gaire, fins per casar-se als vint anys

decideix fer-se soldat: «La meua mare era de Sarrià i tenia un camp de clavells a cavall de Sarrià i Sant Gervasi; a la vora de la via del tren de Sabadell. Jo l'ajudava en la feina de fer esqueixos, regar i collir. Treballàvem de punta de dia a caiguda de nit. El meu pare va morir quan jo tenia onze anys. Era maquinista de tren. Duia bigoti i tenia els ulls grossos i tranquils. Quan jo era petit, per fer-me dormir se m'asseia a la falda i em cantava la cançó del roda que roda roda que roda.» Abans que esclati la Guerra Civil i que, com el seu personatge, la seva vida faci un gir ben bruscat, Rodoreda ja ha publicat contes i novel·les, i s'ha iniciat en el periodisme, per buscar una via que l'alliberi de la dependència econòmica i social del seu marit, de qui s'acabarà separant el 1937. Ella mateixa ho explica a una entrevista de televisió, un

Els barris de Sant Gervasi i Sarrià fan d'esce-nari d'algunes novel·les de Rodoreda, com ara *Aloma*, *Mirall trencat* i *Quanta, quanta guerra...*

[amb el seu oncle matern]. Ni tan sols per anar a escola, on només va assistir-hi tres anys.»

Una part d'aquests minso estudis els farà justament a Sarrià, al col·legi de Lourdes. Aquests escenaris d'infantesa seran presents en algunes de les seves novel·les, igual que el barri veí de Gràcia. A Sant Gervasi, per exemple, se situa gran part de *Mirall trencat* i d'*Aloma*; i a Sarrià és on comencen les aventures de l'Adrià, l'antiheroi protagonista de la seva última novel·la, *Quanta, quanta guerra...*, que

any abans de morir: «Necessitava obrir-me una finestra. Estava molt tancada... Era filla única i m'havia casat molt jove. No podia fer res més. No podia anar a la universitat, perquè tampoc tenia estudis. L'única cosa que podia fer era escriure. Va ser una fugida.» Finalment, el 1939 Mercè Rodoreda ha de deixar Barcelona i exiliar-se en terres franceses i, més tard, suïsses. Serà un exili molt llarg, en el qual produirà bona part de la seva obra, malgrat les dificultats evidents; el 1945, des de Bordeus, es-

REPORTATGE

Comença l'Any Rodoreda

II HEURA MARÇAL. El 10 d'octubre de 1908, en una torre amb jardí del barri de Sant Gervasi, va néixer una de les personalitats més importants de la literatura catalana de tots els temps, l'escriptora Mercè Rodoreda. Per celebrar aquest centenari, la Fundació Mercè Rodoreda (IEC), amb la col·laboració de la Institució de les Lletres Catalanes i l'Institut Ramon Llull, ha preparat un programa d'activitats per a tot l'any, a més de l'edició de les obres completes.

El tret de sortida de l'Any Rodoreda es va produir aquest novembre al Teatre Nacional de Catalunya. D'una banda, s'hi va inaugurar la primera exposició commemorativa prevista, "La plaça del Diamant, un malson de coloms", comissariada per Jordi Castellanos i Maria Campillo, que està previst que viatgi per les biblioteques de Catalunya.

reda per commemorar el centenari del naixement de l'escriptora, reconeguda internacionalment i traduïda a una trentena de llengües. Un dels actes que ja s'han dut a terme és precisament una trobada de traductors de l'obra de Mercè Rodoreda, que sota la coordinació de Joaquim Mallfrè va aplegar, aquest desembre, els traductors de l'autora

L'Any Rodoreda proposa exposicions, rutes literàries, espectacles, conferències, jornades i congressos, entre moltes altres activitats

De l'altra, s'hi va estrenar l'adaptació teatral de *La plaça del Diamant*, feta per Josep M. Benet i Jornet, que iniciarà una gira per Catalunya, amb parada final a Madrid. Aquest és només l'inici d'un reguitzell d'exposicions —al Palau Robert, a l'Ateneu Barcelonès, a la Virreina, a la Pedrera— i d'espectacles commemoratius —*Aloma* al TNC, *Flor desesperada* al Teatre Magatzem de Tarragona, entre d'altres. La intenció és donar a conèixer les diferents cares de Rodoreda: pintora, periodista, assagista, poeta dramaturga i, sobretot, novel·lista i contista. Moltes entitats, doncs, s'han unit a la iniciativa de la Fundació Rodo-

reda per commemorar el centenari del naixement de l'escriptora, reconeguda internacionalment i traduïda a una trentena de llengües. Un dels actes que ja s'han dut a terme és precisament una trobada de traductors de l'obra de Mercè Rodoreda, que sota la coordinació de Joaquim Mallfrè va aplegar, aquest desembre, els traductors de l'autora

DE SANT GERVASI A EUROPA

Però no només l'obra de Rodoreda és internacional; també ho és la seva vida, que va transcórrer entre Catalunya, França i Suïssa, com veurem més endavant, per raons d'exili. El punt de partida d'aquest recorregut és, ara fa cent anys, en una torre amb jardí de Sant Gervasi

(foto portada llibre M. Rodoreda?)

La Fundació Mercè Rodoreda

La Fundació Mercè Rodoreda, que és la principal responsable de la iniciativa Any Rodoreda, va ser creada per l'Institut d'Estudis Catalans, hereu de la propietat intel·lectual de l'escriptora, amb la finalitat de preservar i difondre el seu patrimoni literari. La seu de la Fundació, a la Casa de Convalescència, acull l'Arxiu Mercè Rodoreda, format per l'arxiu personal de l'escriptora, i una biblioteca complementària amb la seva obra, les traduccions a diferents llengües i el recull de la crítica literària sobre l'obra i la persona de Mercè Rodoreda. En aquest espai també hi ha un dels pocs jardins penjants de la ciutat de Barcelona, el Jardí Mercè Rodoreda, que, en memòria de l'autora, conté una mostra de les seves flors i plantes preferides, tan presents en la seva obra (camèlies, pelovelles, cineràries, magraners, glícines, llessamins reials, mimoses, acàcies blanques, nenúfars, etc.), una afició que probablement arrela en aquell jardí d'infantesa de la torre de Sant Gervasi.

Fundació Mercè Rodoreda
C. del Carme, 47
08001 Barcelona
Tel. 932 701 620
fmr@iec.cat

Fruites i verdures Angelina

II TEXT: DANI CLAVERA II FOTO: EUGENI AGUILÓ. A qui ens agrada menjar fruites i verdures amb gust, estem tristos, l'Angelina plega. És egoista però trobaré molt a faltar les impressionants carxofes que la meva mare em feia el forn. Fa 40 anys que ella i el Siscu tenen la botiga al carrer Ivorra i per tant se'n va tota una institució al barri. Van a viure a Vallirana i segur que de seguida es faran amb tot el poble, com aquí que els coneix i els aprecia tot el barri. A continuació llegireu fragments de dues tardes a ca l'Angelina. Mentre fèiem l'entrevista anaven entrant amics per acomiadar-se amb emoció, quantes coses que han passat en aquesta botiga...

L'ANGELINA.

He vist néixer nenes i nens que ara ja són pares. Quan ens vam casar vam venir a viure en aquesta casa i el mateix any començàvem amb *lo* de la tenda, a vendre fruita. Fèiem de guarderia perquè tots els nens del barri han anat passant per aquí, i també he fet de sereno i de butanera. Per nosaltres Sarrià és un poble, és la confiança de tants

"el rovelló més bo estava al Tibidabo"

anys: Angelina porta'm això, Angelina porta'm allò, obre'm aquí, porta'm allà...

Plegar fa pena, aquí ha sigut diferent, ens coneixem tots hi ha una amistat de barri, no sé com explicar-me.

Els fills que vénen són bastant com els pares, encara els agrada comprar a botigues de barri. Molts dels que vénen nous van als supermercats i compren un cop a la setmana, però els que són fills dels qui venien aquí, vénen a comprar. Al tenir sempre feina no s'ha criticat mai, quan una senyora ha vingut s'ha parlat d'ella, no dels demés. També es parla de cuina: pot fer això per dinar, pot fer allò. Nosaltres vam començar anant a buscar la fruita amb bicicleta amb un cistell al darrere. Primer anàvem a comprar a Barcelona, després a l'Hospitalet i des de fa uns 20 anys a Mercabarna.

Quan van fer el Caprabo, el Dia, l'Antolín... es va notar molt la venda, nosaltres vam aguantar, però moltes tendes del barri van plegar. Ho vam passar molt malament però la fruita als supermercats no era igual de bona i la gent se'n

va anar, però va tornar. Nosaltres no hem tingut mai càmeres, hem anat cada dia a buscar-ho, és molt diferent.

Tinc unes *escaroxofes* que normalment no se'n troben, i també tinc molt bona la mongeta i els tomàquets. Al Born per 3.000 pessetes omplíem tota la botiga de fruites de temporada. Ara tot l'any hi ha de tot, abans eren sis metres de

"no sé com explicar-me..."

botiga i hi cabia tot, ara en tens 20 i no t'hi cap res. Si abans hi havia tres tipus de poma ara ja n'hi ha sis o set que les poses a la venda, ara hi ha molta varietat.

Ara la gent accepta la fruita tropi-

"anàvem a buscar la fruita en bicicleta"

cal: la papaia, el mango, la pinya... abans només era per Nadal, ara ja són normals tot l'any. Per les altres fruites, tot *lo* que puc portar d'aquí, ho porto d'aquí.

Nosaltres anàvem a buscar el rovelló a les Planes, però ara tot això ja

ha passat. Ja no n'hi ha. El rovelló més bo era el del darrere el Tibidabo, tot es va perdre.

Aquí fem de tot, poso gent a fer feines. Hi ha noies que em vénen i em diuen: Oiga usted da faena verdad? Aquí es creuen que és una administració de feines. Ai! que se m'ha trencat una planxa, un *secador*, *minipimers*, porta que te l'arreglaré i jo ho arreglava. Sóc del barri i si ho sé fer no em costa res fer-ho. Jo he venut fruita però no sé quants pantalons i cremalleres he cosit.

Molta gent, jo crec que ens trobaran a faltar. Hi ha molts veïns que no vénen a comprar però no importa, hi ha la mateixa confiança d'agafar paquets per tots, certificats, *butano*. Sempre bona cara a tothom

EL SISCU.

Són molts anys eh? És molt dur, ho faig per nassos, l'Angelina s'ha d'operar perquè li fan molt mal les cames. Vaig néixer a Sarrià però vaig estar 22 anys a l'Hospitalet. Quan vaig acabar la mili vaig tornar al barri, em vaig casar amb l'Angelina i vam muntar la botiga. El meu pare treballava amb el *conde* de Godó i la meva tia era l'*ama de llaves* del *conde* de Bellota que estaven *en frente* l'un de l'altre a la Bonanova, la meva mare anava als dos llocs. Amb l'Angelina ens vam conèixer treballant a una tenda de menús. A més, jo vivia al costat dels horts que tenia la família de l'Angelina.

Aquest 40 anys al barri han estat molt macos, tinc molta relació amb els veïns, els vull molt i em volen molt.

Jo ara vaig a viure a Vallirana, on viu la meva filla, i ja em coneix tothom. Sarrià és un poble i la gent m'aprecia, això molts no ho assimilaven, però a tot arreu et parlaran bé de l'Angelina i el Siscu. Em vénen plorant i em diuen: per què tanques la botiga? i jo els contesto *pues* per obligació, per operar la meva dona, no perquè no em guanyi la vida. Plego i *punto com*.

Això ha canviat molt perquè ha vingut molta gent nova, ha canviat el ritme de vida, la gent va a la

"els vull molt i em volen molt"

seva, llavors era més poble. Molts van a la botiga, compren *lo* que sigui i ja està, abans hi havia més relació, t'explicaves la vida.

"ha canviat el ritme de vida, la gent va a la seva"

Els carrers *peatonals* han afectat els comerciants, sobretot el principi quan no es podia entrar al carrer Major per baix perquè molts clients venien amb el cotxe i el carregaven. Abans que ho fessin molts comerciants vam lluitar, però no va servir per a res.

Jo tinc una relació molt bona amb tothom. A mi em vénen i em diuen: *se me ha roto esto, lo otro*, a veure si veus el *butano*... Això és *lo* que fa poble.

"aquests 40 anys al barri han estat molt macos"

